МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Проблеми модернізації України

Випуск 1 (48), 2025

Київ
2025

УДК 330-339; 321.7; 159.9
М58

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28.05.2025)

Редакційна колегія:
С. В. Храпатий (голова), д-р фіз.-мат. наук, проф.
І. А. Семенець-Орлова, д-р наук з держ. упр., проф.
Я. М. Раєвська, д-р психол. наук, проф.
С. О. Лисенко, д-р юрид. наук, проф.
А. І. Федосов, д-р мед. наук, проф.
М. І. Зубрицький, д-р. юрид. наук
О. М. Гордієнко, канд. техн. наук
В. І. Меджебель (*Чуєнко*), канд. юрид. наук
Л. М. Крива, канд. істор. наук
І. М. Капеліста (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.
Є. Я. Черняк

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Міжрегіональна Академія управління персоналом.
М58 Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України / редкол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Вип. 1 (48). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 686 с. Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику висвітлено матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 20–22 травня 2025 р.).

Наведено тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

Видається з 2001 року.
Періодичність: 1 раз на квартал.
Засновник: *ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом".*
УДК 330-339; 321.7; 159.9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2025

В. В. Федина, М. А. Кобзенко
Проблема академічної доброчесності та управління етикою в освітньому середовищі *405*

Є. Я. Черняк
Тарифи як важіль сили: зовнішньополітична гра США на економічному полі *407*

Н. Д. Пальм
Інтеграція культури у процес викладання іноземної мови *410*

А. П. Сапсай
Вплив збройних конфліктів на гендерну рівність: міжнародні механізми захисту прав жінок у рамках SDG 5 ..... *412*

М. Капируля
Європейська інтеграція як фактор стабільності та ризику для фінансових ринків України: емпіричні результати та політичні висновки *414*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Є. А. Богданов
Судова практика ЄСПЛ у правовому полі України: від декларативності до обов'язковості *417*

Р. О. Максимович
Роль міжнародних організацій у підтримці соціальних стандартів *420*

О. С. Казачук
Психологічні основи формування суддівської компетентності в умовах розвитку правової держави *423*

С. В. Федоров
Профілактика правопорушень серед молоді через правову освіту *425*

Н. В. Герасимчук, В. І. Чуєнко
Міжнародно-правове регулювання статусу осіб без громадянства: виклики імплементації в національні правові системи *427*

В. А. Дворник
Міжнародно-правовий режим міжнародних вод *429*

С. Я. Лазоренко
Міжнародно-правові питання громадянства *431*

А. А. Ковтун, В. І. Чуєнко
Міжнародне морське право: розмежування морських просторів і конфлікти . *434*

А. С. Слубська
Санкції в міжнародному праві *436*

Д. Керімова
Міжнародне право в умовах гібридних конфліктів: виклики для принципу суверенітету та заборони застосування сили *438*

Н. Д. ПАЛЬМ
канд. філос. наук, доц., ННІПСН МАУП

ІНТЕГРАЦІЯ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Співвідношення двох понять — мови та культури, які залишаються надзвичайно актуальними, перебуває у стані постійних змін. До того ж існує потреба не лише звертати увагу на взаємозв'язок мови і культури, а й навчати іноземної мови як інструмента міжкультурної комунікації.

Вивчення мови видається позбавленим сенсу, якщо нічого не знати про людей, які нею розмовляють, або про країну, в якій вона використовується. Оволодіння новою мовою означає значно більше, ніж просто маніпуляції з синтаксисом та лексикою. Не менш важливим є культурний контекст, у якому слова набувають свого значення і цінності. Культуру, як живий, динамічний організм, можна представити системою ідей, що впливають на ставлення та поведінку людини як індивідуально, так і в соціумі. Поняття культури включає в себе мову разом з іншими культурними компонентами. Розуміння культурних аспектів мови необхідне для того, щоб знати, як вони використовуються тими, для кого рідна мова відрізняється від мови, що вивчається. Передбачається, що культура має бути інтегрована в процес викладання іноземної мови, аби її використання було усвідомленим.

Досі не існує однозначної відповіді на питання: як таке змістовне поняття, як культура, що включає філософські, релігігійні аспекти, буденні уявлення людей, художню літературу, живопис, музику тощо, співвідноситься з мовою? Існує думка, що мова — це лише зовнішня оболонка для сутнісно важливих елементів культури [3]. Таке уявлення було характерним для багатьох видатних дослідників, зокрема представників індійської філософії, обізнаних із санскритом.

Ще на початку XIX ст. великий вчений, один із найвидатніших теоретиків мовознавства Вільгельм фон Гумбольдт писав, що кожен народ має свою культуру, і найважливішим елементом цієї культури є мова, через яку народ сприймає світ. На його думку, мова утворює навколо людини коло, вийти за межі якого можна лише опанувавши іншу мову [5].

Останнім часом ряд дослідників розмежовують важливі речі — ідеологію, виражену за допомогою мови, та ідеологію, закладену в самій мові. При цьому під словом "ідеологія" розумілося широке коло явищ — не лише ідеологію в загальноприйнятому сенсі, а й те, що називають життєвою ідеологією, соціальною або колективною психологією, тобто, побутовими уявленнями про світ, які є частиною ідеології.

За допомогою мови виражаються численні сутності — чи то наука, дослідження якої завжди викладаються певною мовою, наукові доповіді, чи художня література, чи політичні тексти — усюди передається певна система поглядів, яка, хоч і не завжди досяжна в ідеалі, однак може бути відтворена засобами мови.

Жорстко закріпленої ідеології, пов'язаної з мовою, не існує. Відомо, що в сучасному світі люди можуть мати абсолютно різні уявлення про світ, світогляд — бути віруючими або атеїстами, лібералами, націоналістами — проте всі вони є носіями певної мови. Все, що вони говорять або пишуть, може бути перекладене іншою мовою.

А що ж таке ідеологія, закладена в самій мові? Відповідь на це питання дає процес вивчення іноземних мов. Наприклад, якщо в нашій мові такі частини тіла, як нога, або рука — це одне слово, то, скажімо, в англійській чи французькій ці частини поділяються на окремі слова, що означають одну частину ноги чи руки, тощо. Маємо справу з різними картинами світу. Якщо взяти японську мову, то там розбіжності ще значніші.

Наприклад, у нас H_2O позначається одним словом — "вода", і ми розуміємо це як одне ціле. У японській же мові існує слово "мідзу" — холодна вода, і "ю" — гаряча вода. Таким чином, це наче дві різні сутності.

Або інший приклад: у українській та англійській мовах є слово "давати" — *to give*, а в японській мові воно не має сенсу як єдине поняття, оскільки існує п'ять дієслів для цього процесу, які враховують рівень ввічливості, а також напрямок дії — до мовця чи від нього (наприклад, від сторонньої особи до мого брата або від брата до мене — усе це буде різне за напрямком, і, відповідно, використовуватимуться різні дієслова) [1].

Очевидно, що мовна картина світу проявляється у найрізноманітніших аспектах мови й далеко не завжди збігається з побутовою ідеологією. Зокрема, остання дуже чітко проявляється тоді, коли вона не збігається з мовною. Наприклад, як у нашій культурі сприймається така тварина, як собака? Традиційно собака вважалася нечистою твариною. Якщо вона випадково забігала до храму, то формально храм більше не існував. Його не потрібно було зносити, але потрібно було заново освятити — це вже був би інший храм у тій самій будівлі. І, звісно ж, мовна культура проявляється також у переносних значеннях слова, у приказках (згадаймо вирази: "собаці — собача смерть" або "ах ти, собака!" тощо).

Дійсно, багато приказок і прислів'їв передають специфічні національні риси. Образність, закладена в них, відображає історію народу, його звичаї, традиції, унікальні риси характеру тощо. Так, широко відомим є англійське прислів'я "*An apple a day keeps the doctor away*." Незважаючи на те, що в українській мові є калька "Яблуко на день — і лікар не потрібен", більш традиційним є прислів'я "Цибуля від семи недуг", що вказує на побутові відмінності між народами. В англійській мові також є багато фразеологізмів, які мають літературне походження. Л. Керрол у книзі "Аліса в країні чудес" популяризував вираз "*mad as a hatter*" (не в собі, досл. "божевільний, як капелюшник"), що має історичне підґрунтя — вважалося, що від ртуті, яку використовували для обробки фетру, капелюшники втрачали розум [3].

Проте варто звертати увагу й на інші особливості іншомовної та інокультурної комунікації. Так, деякі англійські мовні штампи можуть викликати труднощі у здобувачів освіти. Недаремно мовний штамп визначають як засіб мовлення, який закріпився в колективній свідомості носіїв певної мови як сталий, "готовий до вживання" і тому найбільш "зручний" знак для вираження певного мовного змісту [4].

Наприклад, в мовленні фраза "*Look here*" не перекладається дослівно, а використовується для привернення уваги слухача ("послухайте"): *used to call attention to what one is going to say*: "*Look here, this is ridiculous.*" Також у діалогах часто вживається "*I see*" (неформальне використання для вираження того, що співрозмовник щось зрозумів), що перекладається як "зрозуміло" або "ясно". У значенні "досить" використовується "*That will do*" (*no more is needed or desirable*). В українській мові є такі вступні конструкції, як: "з одного боку", "з іншого боку". Їм відповідають англійські еквіваленти: "*On the one hand*", "*On the other hand*" [2]. Подібні мовні штампи відображують сформовані мовні традиції, і бажано, щоби здобувачі розуміли їхній зміст без дослівного перекладу рідною мовою.

Таким чином, по-перше, ідеологія, що втілюється в мові, з часом змінюється, а по-друге, коли ми говоримо загалом про певну мову, слід мати на увазі, що існує літературна мова, діалекти, просторіччя — це, певною мірою, різні мови, хоча й схожі між собою.

Виходячи з викладеного, слід підкреслити, що вплив культурного контексту на формування мовного середовища та особистості неможливо переоцінити. Оволодіння іноземною мовою нерозривно пов'язане не лише з опануванням культурологічних знань, а й з формуванням здатності розуміти ментальність носіїв мови, що вивчається, а також — власні національні особливості.

Джерела

1. *Андреєва Г. М.* Психологічні аспекти навчання іноземних мов у вищій школі. Київ : Освіта, 2020. 284 с.
2. *Бабаєва Л. В.* Інтерактивні методи у формуванні комунікативних навичок студентів-філологів. Харків : Видавництво ХНУ, 2021. 312 с.
3. *Вітчевський С. О.* Психологічна готовність до іншомовного спілкування: теорія і практика. Львів : Вид-во ЛНУ, 2018. 210 с.
4. *Коваль І. О.* Роль міжкультурної компетенції у фаховій підготовці студентів. *Український педагогічний журнал.* 2019. № 5(3). С. 28–35.
5. Meriam Webster Dictionary and Theraurus - URL: http://www.merriam-webster.com

А. П. САПСАЙ

канд. політ. наук, доц., доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій факультету міжнародних відносин НАУ
orcid: 0000-0001-9857-5272
artem.sapsai@npp.kai.edu.ua

ВПЛИВ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА ГЕНДЕРНУ РІВНІСТЬ: МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК У РАМКАХ SDG 5

Сучасна глобальна безпекова архітектура зазнає суттєвих трансформацій у зв'язку з поширенням збройних конфліктів, які мають не лише політичні, а й глибокі соціальні наслідки. Одним із найменш видимих, але системно відчутних вимірів таких конфліктів є погіршення становища жінок, зростання гендерної нерівності та посилення ґендерно зумовленого насильства. На цьому тлі особливої актуальності набуває реалізація Цілі сталого розвитку 5 (SDG 5) — досягнення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат.

У конфліктних і постконфліктних зонах збройне насильство часто супроводжується сексуальними злочинами, дискримінацією, обмеженням доступу жінок до медицини, освіти, засобів до існування та участі у прийнятті рішень. При цьому жінки рідко виступають у ролі безпосередніх учасниць бойових дій, але масово стають жертвами вторинного ураження — через втрату домівок, родичів, доступу до правосуддя. Конфлікти поглиблюють існуючі соціальні нерівності, закріплюють патріархальні практики, а також унеможливлюють реалізацію базових прав жінок.